

Η Τουρκία έναν χρόνο μετά την απόπειρα πραξικοπήματος

Ποιοι βρέθηκαν στο στόχαστρο, η αλλαγή του πολιτικού συστήματος, η μεσανατολική πολιτική, οι αξιώσεις για τις ΑΟΖ Ελλάδας και Κύπρου, η ελευθερία του Τύπου

Γράφει ο **Ν. ΡΑΪΤΟΠΟΥΛΟΣ**, επικουρός καθηγητής Πανεπιστημίου Παρισιού

Η απόπειρα πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου του 2016 σφράγισε μία σημαντική περίοδο του σύγχρονου πολιτικού βίου της γείτονας, που είχε ανοίξει το 2002. Η νέα ηγεσία τότε υποσχόταν δημοκρατία, δικαιοσύνη, ευμάρεια, καθώς και ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. Η προσπάθεια ανατροπής του καθεστώτος όμως ήρθε να επιβεβαιώσει τη διογκούμενη ένταση μεταξύ δύο αντίθετων κόσμων: των κοσμοκρίτων και των ισλαμιστών. Η δυσαναστέφτη των κο-

σμικών σχετίζεται με το γενικότερο προσανατολισμό της ισλαμικής παράταξης, η οποία μεθοδικά όλα αυτά τα χρόνια επικαιρούσε να αποδομήσει την Τουρκία των κεμαλικών. Φιλόδοξη και μακητική η ισλαμική ηγεσία, άδραξε την ευκαιρία που της πρόσφεραν οι πραξικοπηματίες, να εγκαθιδρύσει την "παντοδυναμία" της, κάνοντας χρήση εξίσου αυταρχικών μεθόδων. Με το πρόσωπο της αποκατάστασης της τάξεως, επικυρώθηκε η απομάκρυνση των αντιφρονούντων και η δρομολόγηση της συνταγματικής αναθεώρησης, που θα εγκαθίδρυε το προεδρικό σύστημα -δικαϊκής φύσης του Ρ. Τ. Ερντογάν.

Εξίσου παραγμένη πορεία διέγραψαν και οι διεθνείς σχέσεις της χώρας μετά την απόπειρα. Η πολιτική που ακολουθήθηκε στη Μέση Ανατολή, από τον "Δόγματος Νταβούτογλου", έφερε στο προσκήνιο το μέγεθος της αντιπαράθεσης με διεθνείς και περιφερειακούς δρώντες που επιδιόκνουν την προοπτική των συμφερόντων τους στην περιοχή. Η πολιτική αυτή, που φέρει έντονα αναθεωρητικά χαρακτηριστικά, επηρεάζει τη θέση που κατέχει η χώρα στο διεθνές γίγνεσθαι και διαμορφώνει τις σχέσεις της με ισχυρούς δρώντες της Δύσης και της Ανατολής.

Στις γραμμές που ακολουθούν δόκιμοι ερευνητές του Εργαστηρίου Τουρκικών και Ευρασιατικών Μελετών του τμήματος ΔΕΕ του Πανεπιστημίου Πειραιώς ερευνούν ορισμένα κεντρικά στοιχεία της πολιτικής που ακολουθήθηκε η ισλαμική ηγεσία της Τουρκίας, στην προσπάθειά της να επιβιώσει μετά την απόπειρα. Η προσπάθεια καταγραφής και ερμηνείας των κυρίων προσανατολισμών και τάσεων του διεθνούς πολιτικού σκηνής και της διεθνούς δράσης της Άγκυρας στοχεύει στο να συνεισφέρει στην κατανόηση της σύνθετης τουρκικής πραγματικότητας σε μία τόσο κρίσιμη περίοδο για την περιοχή μας.

Το ΚΔΑ και οι διώξεις εναντίον της κεμαλικής παράταξης

Γράφει η **ΚΕΛΛΥ ΑΔΑΜΑΚΗ**

Η πρόσφατη πολιτική ζωή της σύγχρονης Τουρκίας στιγματίστηκε από την αντιπαράθεση της ισλαμικής και της κεμαλικής παράταξης. Μετά την απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016 η επικρατούσα ισλαμική παράταξη στο πλαίσιο επίτευξης των στόχων του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΚΔΑ) [κόμμα του Τ. Ερντογάν] για την "ισλαμοποίηση" του κοινωνικού και πολιτικού γίγνεσθαι της χώρας επιδόθηκε σε διώξεις των στρατιωτικών και πολιτικών εκπροσώπων της κεμαλικής.

Τουρκίοι πολίτες πανηγυρίζουν για την καταστολή της απόπειρας στρατιωτικού πραξικοπήματος.

Την επομένη μέρα της απόπειρας η ισλαμική κυβέρνηση ξεκίνησε ένα "κυνήγι μαγισσών" εναντίον όλων όσοι εμπλέκονταν σε αυτήν. Στο στόχαστρο βρέθηκαν αντιφρονούντες στρατιωτικοί, αστυνομικοί, δημόσιοι υπάλληλοι, πανεπιστημιακοί και δικαστές. Μέχρι σήμερα περισσότεροι από 120.000 άτομα έχουν απολυθεί ή τείνει σε διαθεσιμότητα, ενώ πάνω από 40.000 έχουν αλληλοθφεί. Ας σημειωθεί ακόμη πως μετά τη 15η Ιουλίου ο αριθμός των τουρκικών πολιτών που έχουν ζητήσει πολιτικό άσυλο στο εξωτερικό έχει αυξηθεί ραγδαία. Σύμφωνα με την ελληνική υπηρεσία ασύλου πάνω από 230 Τούρκους έχουν υποβάλει επίσημη αίτηση για παραχώρηση ασύλου. Εξ αυτών τουλάχιστον οκτώ είναι στρατιωτικοί και σε πε-

ρίπτωση απελάσεώς τους ενδέχεται να αντιμετωπιστούν τη θανατική ποινή. Δρακτικό μέτρο για την εγκαθίδρυση της παντοδυναμίας της ισλαμικής παράταξης υπήρξε η επιβολή κατάστασης εκτάκτου ανάγκης -αρχικά για τρεις μήνες- βάσει του άρθρου 120 του συντάγματος. Ο νόμος προβλέπει μεταξύ άλλων περιορισμούς στην ελευθερία

έκφρασης, κίνησης και συγκέντρωσών. Στόχος δεν ήταν άλλος παρά η αποτροπή ενός αντίστοιχου εγχειρήματος, το οποίο θα μπορούσε να προέλθει από τις τάξεις της κεμαλικής παράταξης.

Κίνδυνος για το μέλλον της δημοκρατίας
Η κήρυξη κατάστασης εκτάκτου αναν-

της επέτρεψε στην ισλαμική παράταξη να ασκήσει πίεση στην κεμαλική. Αρκετές στους στρατιωτικούς που προέρχονται από αυτή με απομονωμένες αξιωματικών από τις ένοπλες δυνάμεις αλλά και με δημόσιες βιαιοπραγίες κατά των στρατιωτών, αφετέρου με έντονες πιέσεις στους πολιτικούς εκπροσώπους της, δηλαδή στην ηγεσία του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (ΡΛΚ). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σχεδόν αναγκαστική συμμετοχή του προέδρου του ΡΛΚ Κ. Κιλντσίνογλου στο διοργανωθέν από την ισλαμική παράταξη συλλυγητήριο "Υπέρ της Δημοκρατίας", που πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 2016 στο προαύτιο Γενίκαϊ της Κωνσταντινούπολης. Η αντιπαράθεση μεταξύ των δύο παρατάξεων αποτυπώθηκε και στο δημοψήφισμα για τη συνταγματική αναθεώρηση, όπου το ΡΛΚ τάχθηκε υπέρ του "όχι". Τέλος μετά τη συλλυγή βουλευτική του το ΡΛΚ διοργάνωσε πορεία διαμαρτυρίας "για την αποκατάσταση της δικαιοσύνης" στη χώρα. Όσα διαδραματίστηκαν μετά την απόπειρα του Ιουλίου 2016 ανεβάζουν άρδην στην ενίσχυση του ΚΔΑ, αφετέρου στην αποδυνάμωση της κεμαλικής παράταξης. Η τελευταία υπήρξε το φοβητό της ισλαμικής, με αποτέλεσμα την πόλωση στην πολιτική σκηνή της γείτονας χώρας, η οποία εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για το μέλλον της δημοκρατίας.

Πόλωση, καταστολή, καταγγελίες για νοθεία
Η διενέργεια του δημοψηφίσματος ενίσχυσε την πόλωση εντός της τουρκικής κοινωνίας. Οι υποστηρικτές του Ερντογάν και του ΚΔΑ ψήφισαν στη συντριπτική πλειοψηφία τους «ναι», ενώ από την άλλη οι υποστηρικτές της αντιπολίτευσης απέρριψαν την πρόταση αναθεώρησης. Το ΚΕΑ από την πλευρά του εμφανίστηκε διακομμένο. Η ηγε-

Η Τουρκία έναν χρόνο μετά την απόπειρα πραξικοπήματος

Γράφει ο **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΡΑΚΙΟΥΛΟΓΛΟΥ**

Η απόπειρα πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου έδωσε το έναυσμα στην κυβέρνηση του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΚΔΑ) να επιδιώξει τόσο τη μετάβαση στο προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης όσο και τις διώξεις σε βάρος των αντιπάλων της κυβέρνησης. Πέραν των στρατιωτικών στο επίκεντρο των διώξεων αυτών βρέθηκαν οι Κούρδοι και τα μέλη της κοινότητας Γκιουλέν. Η ηγεσία του ΚΔΑ απέδωσε ευθύνης για την απόπειρα πραξικοπήματος στους οπαδούς του ιμάμη Φετζουλάν Γκιουλέν, άλλοτε ομιχηκού του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Βάσει των διευρμένων εξουσιών που απέρριαν από την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης οι αρχές εξεπέλασαν διώξεις σε βάρος των γκιουλενικών. Έτσι πραγματοποιήθηκαν μαζικές συλλυγές και απονομιές από τον κρατικό μηχανισμό, ενώ επιβλήθηκε απαγόρευση λειτουργίας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ΜΜΕ. Οσάο διώξεις υπέστησαν και δημόσια πρόσωπα με επικριτική στάση απέναντι στην κυβέρνηση.

Με αφορμή την απόπειρα η κυβέρνηση του ΚΔΑ βρήκε την ευκαιρία να επισημώσει τη συνταγματική αναθεώρηση για την εγκαθίδρυση του προεδρικού συστήματος, που επέδωκε ο Ερντογάν τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται η πρόταση αναθεώρησης ψηφίστηκε στην εθνοσυνέλευση εν μέσω καταγυγών, για να τείνει αργότερα στη λαϊκή επιμνημόρια σύμφωνα με τις διατάξεις του συντάγματος. Τόσο στις ψηφοφορίες στην εθνοσυνέλευση όσο και κατά τη διάρκεια της εκστρατείας, που προηγήθηκε του δημοψηφίσματος, το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (ΡΛΚ) και το φιλοκυβερνητικό Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών (ΔΚΛ) τήρησαν αρνητική στάση απέναντι στην προτεινόμενη αναθεώρηση. Κυριότερες αιτιάσεις τους υπήρξαν ο κίνδυνος συγκέντρωσης υπερβολικών εξουσιών στο πρόσωπο του προέδρου της Δημοκρατίας και η δυνατότητα παραμονής του Ερντογάν στο αξίωμα αυτό μέχρι και το 2034. Όσον αφορά το υπερεθνικιστικό κόμμα «Εθνικιστική Δράση» (ΚΕΔ) δεν ακολούθησε ενεία στάση. Μολονότι ο πρόεδρος του συντάχθηκε με τα σχέδια του Ερντογάν, επιβέ ρήγμα εντός του κόμματος λόγω διαφωνιών ως προς τη στάση που θα έπρεπε να υιοθετηθεί τόσο στην ψηφοφορία στην εθνοσυνέλευση όσο και στο δημοψήφισμα.

Πόλωση, καταστολή, καταγγελίες για νοθεία
Η διενέργεια του δημοψηφίσματος ενίσχυσε την πόλωση εντός της τουρκικής κοινωνίας. Οι υποστηρικτές του Ερντογάν και του ΚΔΑ ψήφισαν στη συντριπτική πλειοψηφία τους «ναι», ενώ από την άλλη οι υποστηρικτές της αντιπολίτευσης απέρριψαν την πρόταση αναθεώρησης. Το ΚΕΑ από την πλευρά του εμφανίστηκε διακομμένο. Η ηγε-

Οι Κούρδοι και γκιουλενιστές στο στόχαστρο - Η μετάβαση στο προεδρικό σύστημα

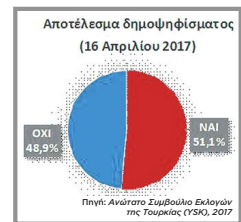
Υποστηρικτές του προέδρου Ερντογάν «απαγορίζουν» ομοίωμα του ιμάμη Γκιουλέν.

Συγκέντρωση οπαδών του «ναι» στο δημοψήφισμα της 16ης Μαΐου 2017.

σία του κόμματος εκοτράτευσε υπέρ του «ναι», όμως τα μέλη της εσωκομματικής αντιπολίτευσης διακόρισαν τη θέση τους, στάση που επηρέασε τη συμπεριφορά των ακροδεξιών ψηφοφόρων στην κάλπη. Μολονότι οι συνθήκες υπό τις οποίες διεξήχθησαν οι δύο εκστρατείες ήταν άνισες, μιας και οι αρχές έθεσαν ανυ-

πέρβλητα εμπόδια σε εκείνη του «όχι», το τελικό αποτέλεσμα κρίνεται μάλλον επισφαλές σε σχέση με εκείνο που επιθυμούσε ο Ερντογάν. Στα μεγάλα αστικά κέντρα (Κωνσταντινούπολη, Άγκυρα, Σμύρνη, Αττάλεια), όπως και στις κυριακές περιοχές, επικράτησε το «όχι». Το τελικό αποτέλεσμα όμως έδωσε τη νίκη στο «ναι» με 51,1% επί των έγκυ-

ρουν ψήφων (βλ. πίνακα). Η αντιπολίτευση οσάοτε κατήγγειλε τον τρόπο διενέργειας του δημοψηφίσματος και κατέφυγε στη δικαιοσύνη με αιτιάσεις για παραβίαση της εκλογικής νομοθεσίας, ενώ υπάρχουν υποψίες για νοθεία των αποτελεσμάτων. Η επικράτηση του «όχι», η οποία όμως συνοδεύτηκε από αυξημένη αποχή, στις κυριακές περιοχές σχετίζεται με την καταστολή που εφαρμόζει η κυβέρνηση στα νοτιοανατολικά της χώρας, κυρίως μετά τις εκλογές της 7ης Ιουλίου του 2015. Οι εκτεταμένες εξουσίες που δόθηκαν στην κυβέρνηση διευκρίνη τη κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, η οποία τείνει σε ισχύ στον απόλοκο της απόπειρας πραξικοπήματος, έδωσε στην κυβέρνηση και στον κρατικό μηχανισμό τη δυνατότητα να εντεινούν τις εθνοτικές μειοψημίες σε βάρος της εθνοτικής μειοψημίας. Την ίδια χρονική περίοδο το φιλοκυβερνητικό ΔΚΛ ξαναβρέθηκε στο στόχαστρο της δικαστικής εξουσίας, καθώς έχοντας προηγουμένως χάσει την ασυλία τους με απόφαση της εθνοσυνέλευσης, που είχε ψηφιστεί από το ισλαμικό ΚΔΑ και το υπερεθνικιστικό ΚΕΔ, οι συμπεριφορές και σημαντική μερίδα των βουλευτών του ΔΚΛ βρέθηκαν υπό κράτηση ή φυλάκιο. Οι φιλαλικίες αυτές αλλά και η φύση που υπέστησαν οι αντιεπιβερνητικές φωνές στα μέσα ενημέρωσης, ατέρσαν από το ΔΚΛ τη δυνατότητα διεξαγωγής ισχυρής εκστρατείας υπέρ του «όχι» πριν από το δημοψήφισμα.

Ενίσχυση του συγκροτηματικού χαρακτήρα του πολιτεύματος
Η απόπειρα πραξικοπήματος αποτέλεσε χρήσιμο πρόβλημα, το οποίο εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο η κυβερνητική παράταξη, προκειμένου να εξαπολύσει διώξεις στους κυριότερους αντιπάλους της, δεν παρέλειψε να αξιοποιήσει τόσο το πλαίσιο κατάστασης εκτάκτου ανάγκης όσο και να προκηρύξει σε αύξηση των εξουσιών της μέσω της αλλαγής του πολιτικού συστήματος σε προεδρικό, περιορίζοντας έτσι ακόμη περισσότερο τη ελευθερία των πολιτών και ενισχύοντας το συγκροτηματικό χαρακτήρα του πολιτεύματος.

Η Τουρκία έναν χρόνο μετά την απόπειρα πραξικοπήματος

Γράφουν οι **ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΕΔΕ, ΙΩΑΝΝΑ ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΟΥ και ΧΡΥΣΑ ΨΥΛΛΑΚΗ**

Η Τουρκία τα τελευταία χρόνια ακολουθεί μία φιλόδοξη εξωτερική πολιτική στη Μέση Ανατολή. Οι ανακατατάξεις στην περιοχή προσέφεραν όχι μόνο παράθυρα ευκαιρίας, για να επιδιώξει η Άγκυρα την υλοποίηση των τουρκικών επιδιώξεων, αλλά και προκλήσεις όσον αφορά τα συμφέροντα της Τουρκίας στην περιοχή.

Η απομόνωση και η ανασφάλεια στην οποία είχε περιέλθει η Άγκυρα από τα μέσα του 2016 την οδήγησαν σε διπλωματικά ανοήματα προς τους γείτονες και αντιπάλους της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η προσπάθεια συμφιλίωσης με το Ισραήλ και τη Ρωσία. Η Άγκυρα αποφάσισε να αλλάξει τη σχέση της με το Τελ Αβίβ και τη Μόσχα, όχι μόνο για να ξεφύγει από την απομόνωση στο υποσύστημα της Μέσης Ανατολής αλλά με σκοπό και την ενίσχυση των εθνικών συμφερόντων της και της ισχύος της απέναντι σε ανταγωνιστικούς δρώντες, όπως οι Κούρδοι, το Ιράν και το «ισλαμικό Κράτος» (ΙΚ). Η συμφιλίωση με τη Ρωσία ωστόσο δεν είναι τόσο ισχυρή λόγω της σταδιακής άρσης των ρωσικών κυρώσεων και των αντικρουόμενων συμφερόντων στη Συρία. Η δράση της Μόσχας στη Συρία δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή υποστήριξης στο καθεστώς Άσντ, αλλά επεκτείνεται και στην εκλιμμένη υποστήριξη στις κούρδικες δυνάμεις, καθώς σχετίζονται με τις ηγεμονικές επιδιώξεις της Μόσχας στην περιοχή. Η «συμφιλίωση» μεταξύ Άγκυρας και Μόσχας όμως επιτάχυνε την προσπάθεια επίλυσης του συριακού εμφυλίου, με τις δύο χώρες να ορίζονται ως εγγυητριες δυνάμεις στις διαπραγματεύσεις στην Ασάντ, στις οποίες συμμετείχε και το Ιράν, σπύμαχος της Συρίας, ως ακόμη μία περιφερειακή δύναμη που δεν μπορούσε να παραλειφθεί.

Η Τουρκία με γνώμονα τα εθνικά της συμφέροντα και τις επιδιώξεις της στη Μέση Ανατολή εγκαινίασε επίσης τη στρατιωτική επέμβαση «Ασπίδα του Ευφράτη», στόχος της οποίας ήταν: α) Η καταπολέμηση «φαινομένων» του ΙΚ με έναν αξιωματικό στρατό μετά την απόπειρα, β) η στέρηση των αντικαταστατικών της Συρίας, γ) η αποδυνάμωση του κούρδικου στοιχείου στη Βόρεια Συρία και συνεπώς η αποτροπή δημιουργίας μιας ενιαίας κούρδικής οντότητας. Η επέμβαση έλαχε της υπό όρους έγκρισης της Ρωσίας και των ΗΠΑ.

Αντιπαλότητες
Η πολιτική της προσέγγισης όμως δεν εφαρμόστηκε με όλους τους γείτονες. Οι σχέσεις μεταξύ Άγκυρας και Τεχεράνης εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από αντιπαλότητα, καθώς αμφότερες προσβλέπουν στην επέκταση της επιρροής τους και στην επίτευξη περιφερειακής ηγεμονίας. Οι προσπάθειες τους αυτές έχουν καταστήσει την

Μεσανατολική πολιτική της Τουρκίας: επιδιώξεις και προκλήσεις

Ο πρόεδρος Ερντογάν μιλά στον τουρκικό λαό μετά την καταστολή του πραξικοπήματος.

Σύριο αντικαθεστωτικό με Τουρκομάχους στην επιχείρηση κατάληψης της Τζεφμπίλους. Πίσω διακρίνεται τουρκικό όπλο.

περιοχή της Συρίας και του Ιράκ «πεδίο αντιπαράθεσης» για την εξασφάλιση του ελέγχου της περιοχής. Κάθε νέο κενό ισχύος στην περιοχή αποτελεί για αυτές έναυσμα εμπλοκής, συνήθως με αντικρουόμενα συμφέροντα, με αποτέλεσμα να μετατρέπουν την κάθε ευ-

καιρία ελέγχου σε παγινό μηδενικού αθροίσματος. Σημαντικό παράδειγμα της μεταξύ τους διαπάλης ισχύος αποτελεί πέραν της περίπτωσης της Συρίας και η επέμβαση για την απελευθέρωση της Μοσούλης, όπου επικαλούμενες μία φαινομενικά κοινή δι-

καιολογία, την αντιμετώπιση του ΙΚ, άδραξαν την ευκαιρία που έψαχναν, για να επεκτείνουν τον έλεγχό τους στο Βόρειο Ιράκ. Στο ίδιο ανταγωνιστικό πλαίσιο οι σχέσεις με την Αίγυπτο παραμένουν ψυχρές και η ομαλοποίηση φαίνεται πως θα καθυστερήσει. Οι λόγοι ψυχράσεως παραπέμπουν σε θέματα εσωτερικών πολιτικών υποθέσεων, όπως η ανατροπή του νομίμως εκλεγμένου προέδρου της Αίγυπτο από το στρατιωτικό καθεστώς της χώρας και η μη αναγνώριση του νέου αού από την Άγκυρα. Ας σημειωθεί ακόμη ότι Άγκυρα και Κάιρο τηρούν διαφορετική στάση απέναντι στο συριακό εμφύλιο και εν γένει στα τεκταινόμενα στη Μέση Ανατολή. Η πρόσφατη στρίτζη της Τουρκίας στο Κάτάρ έχει προκαλέσει την αντίδραση της Αίγυπτο αλλά και των χωρών του Περσικού Κόλπου, σε μία περίοδο κατά την οποία είχαν γίνει βήματα επαναπροσέγγισης της Άγκυρας με τις χώρες του Περσικού Κόλπου.

Αξιώσεις επί ΑΟΖ Ελλάδας και Κύπρου

Οι αναθεωρητικές βλέψεις της Τουρκίας είναι εμφανείς και στην Ανατολική Μεσόγειο, όπου η Άγκυρα ενεργεί αξιώσεις επί των ΑΟΖ της Ελλάδας και της Κύπρου, ενώ παράλληλα κάνει αναφορά σε «γκρίζες ζώνες» στο Αιγαίο. Η πάγια απειλή πολέμου (casus belli) αναφορικά με την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια δημιουργεί ένα περιβάλλον ανασφάλειας. Ως εκ τούτου οι χώρες της περιοχής κινούμενες ορθολογικά και βάσει των κοινών τους συμφερόντων έχουν προχωρήσει στη σύσταση θεμάτων συνεργασίας με σκοπό τη σταθεροποίηση της περιοχής. Επακόλουθως έχουν καθιερωθεί τα τριμερή συνεργατικά σχήματα μεταξύ Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ, καθώς και Ελλάδας - Κύπρου - Αιγύπτου, που έχουν ως πυρήνα τους την εκμετάλλευση κοιτασμάτων φυσικού αερίου. Ας σημειωθεί ότι αυτές οι συνεργασίες τείνουν να επεκταθούν και στον τομέα ασφαλείας και φωνας. Απόδοκο αυτές της κατάστασης είναι η διεξαγωγή κοινών ασκήσεων, που προσκοπούν στην αντίδραση της Άγκυρας, με πρόφαση παράδειγμα της παράνομης δραστηριότητας περιοχών εντός του FIR Θεσσαλίας στο πλαίσιο των κοινών ασκήσεων Κύπρου-Ισραήλ (12/06/2017).

Ο προσανατολισμός της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή ορίζεται βάσει των εθνικών συμφερόντων της χώρας, αλλά ταυτόχρονα επηρεάζεται από τα τεκταινόμενα στην περιοχή. Οι «ουμιακές» και οι «αντιπαλότητες» στο ρευστό αυτό τοπίο είναι συγκριτικά χαρακτηριστικά, ενώ οι εθνικές επιδιώξεις καθορίζονται ορθολογικά και συμβάλλουν στην χάραξη πολιτικής,

Η Τουρκία έναν χρόνο μετά την απόπειρα πραξικοπήματος

Γράφει η **ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΟΠΟΥΛΟΥ**

Ο φιλόδοξες πολιτικές που ακολούθησε η Άγκυρα μετά την έναρξη της «Αραβικής άνοιξης» την έφεραν αντιμέτωπη με σειρά από προκλήσεις. Η στάση της απέναντι στη συριακή κρίση δημιούργησε αντιπαλότητες με τη Ρωσία και το Ιράν, οι οποίες υποστηρίζουν την κυβέρνηση Άσντ, καλλιεργώντας κλίμα αντιπαράθεσης. Ο κίνδυνος της απομόνωσης σε συνδυασμό με την αποστασιοποίηση από τη Δύση οδήγησαν την τουρκική ηγεσία στην ορθολογική επιλογή της επαναπροσέγγισης με τη Ρωσία. Η κατάρριψη του ρωσικού βομβαρδιστικού υπήρξε επίκληση για τα τουρκικά συμφέροντα. Η Μόσχα είχε κατηγορήσει ανοικτά την Άγκυρα πως ενίσχυσε το Ισλαμικό Κράτος, ενώ άφησε να εννοηθεί ότι αναγνωρίζει τη συμβολή των κούρδικών ομάδων κατά των εξτρεμιστών στην περιοχή. Παράλληλα επέβαλε οικονομικές κυρώσεις σε τουρκικά αγροτικά προϊόντα, οι οποίες υπονόμευσαν την οικονομική ανάπτυξη της Τουρκίας. Αποτέλεσμα ήταν η Άγκυρα να αισθανθεί πως στενεύει ο κλάδος γύρω της. Στην αίσθηση της απομόνωσης συνέβαλαν και οι τεταμένες σχέσεις με την Αίγυπτο, το Ισραήλ και με κείποιον βαθμό με το Ιράν, ενώ η επικριτική στάση της Ε.Ε. απέναντι στην Άγκυρα λόγω του μεταναστευτικού μείωτος το ενδιαφέρον της κυβέρνησης του ΚΑΔ για συμμόρφωση με τα ευρωπαϊκά κριτήρια, αποκαθαρώντας τις προοπτικές ένταξής της.

Γράφει η **ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΥΜΠΙΑΡΟΥ**

Τα τελευταία έτη της διακυβέρνησης του ΚΑΔ στην Τουρκία έχει ενταθεί ο περιορισμός της ελευθερίας λόγου και έκφρασης. Η απόπειρα πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου και τα άμεσα επακόλουθα της είχαν βαρύτερες συνέπειες στον ήδη υπό περιορισμό δημοσιογραφικό λόγο και κόσμο, καθώς και στον κόσμο της διανόησης. Η κυβέρνηση του ΚΑΔ έκανε διασταλτική ερμηνεία του ποινικού κώδικα και την νομοθεσία, ώστε να αποκαρτηθεί κάθε προσπάθεια άσκησης κριτικής απέναντί της. Η κατάσταση επιδεινώθηκε με την έκδοση διαταγμάτων εκτέλεσης ανάγκης μετά την απόπειρα πραξικοπήματος, τα οποία παρέχουν τη νομιμοποιητική βάση για πληθώρα συλλήψεων σε βάρος δημοσιογράφων και ακαδημαϊκών. Οι φυλακισμένοι δημοσιογράφοι ανέρχονται σε 159 (π.χ. Deniz Yücel, Murat Sabuncu), ενώ οι απολυμένοι αγγίζουν τους 2.500. Επίσης χαρακτηριστική ήταν η απόφαση της τουρκικής κυβέρνησης να αποκαλείται την πρόσβαση στην ιστοσελίδα Βικιπαίδεια, επικαλούμενη λόγους προστασίας της δημόσιας τάξης και της εθνικής ασφαλείας. Σύμφωνα προβλέπεται ιδιαίτερα ακρωσίως τον διαβατηρίων δημοσιογράφων και ακαδημαϊκών. Αξι-

Ο κίνδυνος της απομόνωσης και η επαναπροσέγγιση με τη Ρωσία

Ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν (αριστερά) κατά τη συνάντησή του με τον πρόεδρο της Ρωσίας Βλαντιμίρ Πούτιν.

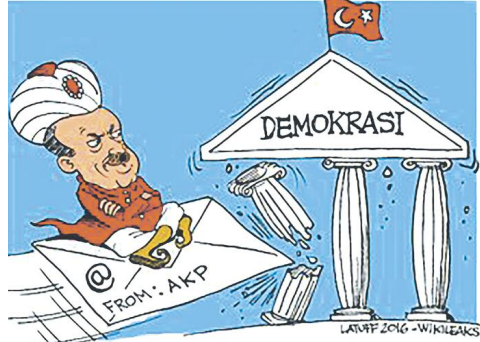
«Απολογία», άρση κυρώσεων, στρατιωτικοί στόχοι

Το αξιωματικό κόστος της απομόνωσης στην οποία είχε περιέλθει η Τουρκία ώθησε την ηγεσία της να αναθεωρήσει τη στάση της. Προέβη σε επίσημη «απολογία» απέναντι στη Μόσχα (26/6/2016) εκτονώνοντας την ένταση. Ακολούθησαν συζητήσεις για τη συνέχιση της κατασκευής του αγωγού φυσικού αερίου «Turkish Stream» και του πυρηνικού σταθμού στο Άκουγιου, ενώ η

άρση των περισσότερων οικονομικών κυρώσεων πραγματοποιήθηκε κατά τη συνάντηση των δύο ηγετών στο Σότσι της Ρωσίας στις αρχές Μαΐου 2017. Μολοντί επλήθε ομαλοποίηση στις διμερείς σχέσεις, η στάση της Μόσχας και της Άγκυρας στο συριακό εμφύλιο έμεινε αμετάβλητη. Στην ειρηνευτική διάσκεψη στην Ασάντ του Καζακστάν Ρωσία και Τουρκία ανέλαβαν ρόλο εγγυητριών χωρών στις διαπραγματεύσεις μεταξύ της συριακής κυβέρνησης

και των αντικαθεστωτικών. Παρά τις αντιθέσεις τους με τη συμβολή του Ιράν συμφώνησαν στη δημιουργία ασφαλών περιοχών στη συριακή επικράτεια. Ο φόβος μιας ενδεχόμενης απομόνωσης σε συνδυασμό με την αδυναμία της Άγκυρας να συμπερευτεί με την Ε.Ε. ώθησε την τουρκική ηγεσία να αναθεωρήσει τη στάση της απέναντι στη Ρωσία. Στραφόμενη προς την Ανατολή ευελιξία του ισλαμικού πολιτικού στρατηγικού στόχους.

Η φίμωση της ελευθερίας λόγου

ζει να σημειωθεί ότι παράλληλα με τις συλλήψεις και την αναστολή λειτουργίας πάνω από 160 ΜΜΕ (π.χ. Özgür Gündem) έχει ανασταλεί και η λειτουργία δεκαπέντε πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Σημαντικό μέρος της ακαδημαϊκής κοινότητας έχει τεθεί σε διαθε-

σιμότητα, ενόσω εκκρεμούν έρευνες για ενδεχόμενη συμμετοχή τους σε «πορνοκρατικές» -σύμφωνα με την κυβέρνηση- οργανώσεις. Σύμφωνα με τους Δημοσιογράφους Χωρίς Σύνορα (RWB) η Τουρκία αποτελεί σήμερα τη «μεγαλύτερη φυλακή» δημοσιογράφων, ενώ

βρίσκεται στην 155η θέση στον παγκόσμιο δείκτη ελευθερίας Τύπου του 2017.

Καταστολή των φωνών των αντιφρονούντων

Η φίμωση του Τύπου και της διανόησης εντάσσεται στο πλαίσιο μιας διαδικασίας εκκαθάρισης που κάνει η κυβέρνηση του ΚΑΔ, προκειμένου να αποκαρτηθεί όσους αντιτίθενται στην ισλαμική διακυβέρνηση, στοχευώντας πρώτα τους σε όσους συνδέονται με το κίνημα Γκιουλέν, το οποίο καταγγέλλεται ότι οργάνωσε το αποτυχημένο πραξικόπημα. Διεδομμένο όμως ότι στο στόκατο της αποκαθάρσεως βρέθηκαν κοσμικά και φιλοκουρδικά μέσα ενημέρωσης, φαίνεται ότι η διαδικασία αυτή έχει μετατραπεί σε ένα εργαλείο καταστολής κάθε ελεύθερης φωνής που αντιτίθεται στις πολιτικές και πρακτικές της κυβέρνησης και του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Αν ληφθεί υπόψη και η πρόσφατη συνταγματική τροποποίηση και η μετάβαση σε προεδρικό σύστημα, φαίνεται ότι ελάχιστοι εμπόδιο θα τίθενται πια στην προσπάθεια του τούρκου προέδρου να καταστείλει τους διαφωνούντες.
Οι τελικοί τίτλοι και μεσοτίτλοι των κειμένων διαμορφώθηκαν με ευθύνη του επιμελητή του σφαιρώματος.